

ÇOCUK HACZİ UYGULAMASINA YÖNELİK TEPKİLER: TWİTTER ÖRNEĞİ

Reactions to The Practice of Child Distrain: Twitter Example

Hatice ŞAHİN

Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
htcshn43@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7321-6411

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Gönderim Tarihi

01/11/2021

Makale Kabul Tarihi

07/11/2021

Öz

Boşanma sürecini çatışmalı olarak geçiren bazı çiftlerin çatışmaları boşanma sonrasında da çocuklar üzerinden devam edebilmektedir. Özellikle velayeti elinde bulunduran ebeveyn çeşitli nedenlerle çocuğunun/çocuklarının diğer ebeveyn ile görüşmesini engelleyebilmektedir. Çocukları ile görüşmeleri engellenen ebeveynler çocuklarını İcra ve İflas Kanunu'nda belirtilen usullere göre görebilme şansına sahip olmaktadır. Bu çalışma çocukları ile görüşmeleri engellenen ebeveynlerin halk arasında çocuk haczi olarak adlandırılan bu uygulamayı nasıl anlamlandırdıklarını ve nasıl tepki gösterdiklerini tespit etmeye çalışmaktadır. Bu amaçla 7 Temmuz-22 Temmuz 2021 tarihleri arasında Twitter'da "#ÇocukHaczi" ve "#Çocukİcrası" hashtagleri ile atılan tweetler incelenmiştir. Çalışmada nitel yöntemle analiz tercih edildiğinden, bu iki hashtag ile atılan toplam 1678 tweet NVivo programıyla analiz edilmiştir. Analizlerde elde edilen bulgular "duygusal ifadeler", "metalaştırılan çocuk", "ekonomik sorunlar" ve "siyasetçilere ve yasalara yönelen tepki" temaları üzerinden değerlendirilmiştir. Analizlerde ebeveynlerin çocuklarının taşınır ve taşınmaz mallarla aynı kategoride değerlendirilmesine tepki göstererek çocuk haczi uygulamasını reddettikleri ya da haciz işlemlerinin ücretlerini karşılayamadıkları için uzun yıllar çocuklarıyla görüşemedikleri anlaşılmıştır. Çocuklarını göremedikleri için çaresizlik ve yetersizlik hissine kapıldıkları gözlemlenen ebeveynlerin şiddet eğilimi gösterdikleri görülmüştür. Çocuklarından uzak kalan ebeveynler, siyasetçilere ve yasalara karşı olan tepkilerini yeni protesto alanlarından biri olan Twitterda sergileyerek ebeveyn yabancılaştırmasına karşı yeni yasal düzenleme talebinde bulunmaktadır. Boşanmış çiftlerin çocuklarının sağlıklı gelişimi için çocuk haczi uygulamasının ortadan kaldırılarak yerine daha insani olan bir çözüm getirilmesi elzemdir. Aynı zamanda çocuklar ve ebeveynler üzerinde duygusal şiddete dönüşen ebeveyn yabancılaştırması sorununa karşı yasal önlemler alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuğa yönelik aile içi şiddet, duygusal şiddet, ebeveyne yabancılaştırma, çocuk haczi.

Abstract

The conflicts of some couples who have had a conflict in the divorce process may continue over the children after the divorce. In particular, the parent holding the custody may prevent their child/children from meeting with the other parent for various reasons. Parents who are prevented from meeting with their children have the opportunity to see their children according to the procedures specified in the Enforcement and Bankruptcy Law. This study aims to determine how parents who are prevented from meeting with their children attribute meaning to this practice, which is popularly called child distraint and how they react to it. For this purpose, tweets posted on Twitter between July 7 and July 22, 2021 with the hashtags of "#ÇocukHaczi" and "#Çocukİcrası" were examined. A total of 1678 tweets posted with these two hashtags were analyzed through the NVivo program. The findings obtained in the analyzes were evaluated over the themes of "emotional expressions", "commodified child", "economic problems" and "reaction to politicians and laws". In the analysis, it was understood that parents could not meet with their children for many years, because parents rejected the child distraint practice by reacting to the evaluation of their children in the same category with movable and immovable properties or they could not meet the fees of distraint proceedings. It was observed that parents, who were observed to feel helplessness and inadequacy because they could not see their children, showed a tendency towards violence. Parents who are away from their children are demanding new legislation against alienation from parent by displaying their reactions against politicians and laws on Twitter, one of the new protest areas. For the healthy development of the children of divorced couples, it is compulsory to abolish the practice of child distraint and replace it with a more

humane solution. At the same time, legal preventions have to be taken against the problem of parental alienation, which turns into emotional violence on children and parents.

Keywords: Domestic violence against child, emotional violence, alienation from parent, child distraint.

Giriş

Toplumsal düzenin sağlanmasında aile tüm toplumsal kurumların üstünde bir öneme sahiptir. Toplum açısından olduğu kadar birey açısından da güvenlik, duygusal destek gibi işlevleri nedeniyle de son derece önemlidir. Aile çoğu zaman güvenin, güvenliğin, huzurun ortamı olduğu gibi zaman zaman da korkunun, güvensizliğin ve huzursuzluğun da ortamı olabilmektedir. Özellikle aile bireyleri arasında yaşanan şiddet olayları aile bireylerini olduğu kadar zaman zaman bu şiddete maruz kalan zaman zaman da bu şiddete tanık olan çocukları etkilemektedir. Evlilik sürecinde olduğu kadar boşanma sürecini çatışmalı olarak geçiren çiftlerde boşanma süreci ve hatta sonrasında da yaşadıkları sorunlar çocuklara yansıtılabilmektedir. Çocuğun/çocukların velayetini tek taraflı olarak elinde bulunduran ebeveyn bazı durumlarda çocuğunun diğer ebeveyni ile görüşmesini engelleyebilmektedir. Bu durum hem çocuklar hem de çocuğu ile iletişim kuramayan ebeveynler için duygusal şiddete dönüşmektedir.

Çocuğu ile kişisel ilişki kurma hakkı boşandığı eşi tarafından elinden alınan ebeveyn çocuğunu görmek için İcra ve İflas Kanunu'nda hükmedilen kurallara göre çocuğunu haczetmek zorunda kalmaktadır. Bu kanunun içinde geçen kavramlar ile kanunun işleyiş süreci kamuoyu tarafından ciddi şekilde tartışılmaktadır. Konuyla ilgili hazırlanan yasa taslakları sorunun çözümüne odaklanmıştır. Ancak henüz bu taslakların yasallaşmaması, çocuk haczi uygulamasının devam etmesine neden olmaktadır. Bu durum hem haczedilen çocuklar üzerinde hem de ebeveynler üzerinde ciddi sorunlara neden olmaktadır. Bu durumda olan çocuk ve ebeveynlerin yaşadıkları sorunlara odaklanan bu çalışmada öncelikle çalışmanın kavramsal çerçevesi ele alınmış daha sonra Twitter üzerinden atılan hashtaglerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Ebeveyn yabancılaşması konusu psikoloji alanında sıkça tartışılmasına rağmen sosyoloji alanında kendine çok az yer bulmuştur. İcra ve İflas Kanunu'ndaki çocuk haciz uygulaması da çeşitli yönleriyle incelenmesine (Belgin Güneş, 2021; Mavi, 2008; Serdar, 2007; Yılmaz, 2015) rağmen ebeveyn yabancılaştırma bağlamında ele alınmamıştır. Çalışma bu yönüyle alandaki ilk çalışma olma niteliğine sahiptir. Türk Medeni Kanunu ve İcra ve İflas Kanunu hükümlerinin ebeveyn yabancılaştırma uygulamasına yol açtığı iddiasıyla yola çıkan bu çalışma velayeti elinde bulundurmayan ebeveyn ve çocuğa yönelik duygusal şiddeti açığa çıkararak yeni yapılacak yasal düzenlemelere öncülük etme hedefi taşımaktadır.

1. ÇOCUĞA YÖNELİK AİLE İÇİ DUYGUSAL ŞİDDET VE SONUÇLARI

Evlilik, soy, akrabalık gibi kavramları içine alan bir ilişkiler sistemi olarak aile, evrensel bir nitelik taşımaktadır. Toplumdan topluma biçimsel açıdan farklılık gösterse de hemen her toplumda aile sahip olduğu çeşitli işlevleri ile toplumsal süreçlerin başladığı ilk kurum olarak kabul edilir. Bu özelliği nedeniyle toplumsal düzenin sağlanmasında önemli bir rol üstlenir. Değişen toplumsal koşullar zamanla ailenin işlevlerinin farklı toplumsal kurumlara aktarılmasına neden olmuştur (Aydın, 2017). Ancak ailenin toplumsallaşma sürecinde bireye kimlik kazandırma ve bireyi toplumsal yaşama hazırlama gibi önemli görevleri hala güncelliğini korumaktadır. Aile, üyeleri arasında dayanışma hissini ürettiği için (Güloğlu, 2019: 69) bireye güven ve duygusal destek sağlama işlevi ile önemli bir kurumdur (Zencirkıran, 2015).

Aile kişinin özel yaşamını sürdürdüğü bir alan olarak mahrem bir alandır. Bu nedenle de bireyin kendini güvende hissettiği bir alan olması gereken aile, zaman zaman bireye korku ve güvensizlik aşıl原因 bir şiddet ortamına dönüşebilmektedir. Başka bir deyişle şiddet ve eziyet dolu aileler söz konusudur (Güloğlu, 2019: 68). Özel ve mahrem alan olarak görüldüğü için aile içinde yaşanan şiddet olayları çoğu zaman gizli tutulmaktadır (Ünal, 2005). Dünya Sağlık Örgütü tarafından “yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, kötü gelişme veya yoksunluk ile sonuçlanan veya sonuçlanma olasılığı yüksek olan, kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir gruba veya topluluğa yönelik tehdit veya fiili fiziksel güç veya gücün kasıtlı kullanımı” (WHO, 2002, s. 4) olarak tanımlanan şiddet, aile üyelerinin birinden diğer aile üyelerine uygulandığında aile içi şiddet olarak tanımlanmaktadır (Akın, 2013, s. 29). Özellikle erkek egemen toplum yapısı aile içinde kadına yönelik şiddeti beslemekte, kuşaktan kuşağa aktarılmasına neden olmakta ve çoğu zaman şiddetin meşrulaştırılmasına neden olmaktadır (Somunoğlu İkinci, 2014, s. 23). Ancak bu sorun sadece kadınlara yönelik değildir. Aynı zamanda aile içi şiddet erkeğe de yönelebilmektedir. Ataerkil kültürel değerler çoğu zaman bu şiddeti görünmez kılsa da kadın tarafından eşine yönelen şiddet de önemli bir sorundur (Adak, 2013). Bir insan hakları ihlali olarak şiddet, yöneldiği kişi açısından partnerlerin birbirine uyguladığı şiddet, çocuklara ya da yaşlılara yönelik olarak da ortaya çıkmaktadır (Doğrucan ve Yıldırım, 2020, s. 122; WHO, 2002, s. 19).

Aile bireyleri tarafından çocuğa uygulanan her türlü kötü muamele, ihmal, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, çocuğu yetiştirmek için uygulanan geleneksel yöntemler, ev içi kazalar, bedensel cezalandırma, erken ve zorla evlendirmeler, dolaylı şiddet/şiddete tanıklık etme ve diğer duygusal şiddet türleri çocuğa yönelik aile içi şiddet olarak sayılabilir (Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek için Ortaklık Ağı, 2017). Aileler bilinçli uygulamalarının dışında çocuğu terbiye etmek, yetiştirmek gibi amaçlarla bilinçsiz olarak da çocuğa fiziksel ya da psikolojik şiddet uygulayabilmektedirler (Lök vd., 2016, s. 155). Kişinin özgüvenini, kişilik bütünlüğünü zedeleyen her türlü hakaret, aşağılanma, tehdit ve tecrit gibi davranışları içeren duygusal (psikolojik) şiddet çoğu zaman fiziksel şiddetteki gibi görünür etkilere sahip olmadığı için önemsiz olarak görülebilmektedir. Ancak aile içinde yaşanan duygusal şiddet çocuğun üzerinde ciddi travmalara neden olur. Çocuğun bilişsel, duygusal, psikolojik ve toplumsal gelişimini olumsuz etkileyen duygusal şiddet, çocuğa yetişkinlerde olduğundan daha fazla zarar verir. Çocuğun ebeveynler tarafından yok sayılması, ihtiyaçlarının karşılanmaması, şefkat gösterilmemesi, çocuğun yaşlarıyla toplumsallaşmasının engellenmesi, yaşına uygun olmayan bilgilerin paylaşılması, yasal olmayan davranışlara yönlendirmesi, çocuğu utandırmak, rencide etmek, tehdit etmek veya korkutmak gibi durumlar çocuğa yönelik duygusal şiddettir (Hacıömeroğlu Atçeken, 2015).

Çocuk her ne kadar şiddete doğrudan maruz kalmasa da aile içinde ebeveynleri arasında var olan şiddete tanık olduğu durumlarda da şiddetin olumsuz sonuçlarından etkilenmektedir. Bu durumdaki çocuklar “sessiz”, “unutulmuş” ya da “görünmez” kurbanlar olarak adlandırılmaktadırlar (Ünal, 2005). Yapılan araştırmalarda annesinin şiddete maruz kaldığına tanık olan çocukların anneleri şiddete maruz kalmayan çocuklara oranla daha fazla davranış sorunlarıyla karşılaştıkları görülmüştür. Çalışmalarda annesi şiddete maruz kalan çocuklarda sık kâbus görme, yatağını ıslatma, çekingen ve içine kapanık olma, anneye ya da diğer çocuklara karşı saldırgan olma ve hırçınlaşarak ağlama gibi davranışları anneleri şiddete maruz kalmayan çocuklara oranla daha fazla yaşadıkları tespit edilmiştir. Aile içinde şiddete uğrayan ya da şiddete tanık olan çocuklarda tıbbi bir nedene bağlı olmayan çeşitli sağlık sorunları, dikkat dağınıklığı, halsizlik, aşırı endişe durumu, yeme problemleri, temel güven duygusunun sarsılması, suçluluk hissi, yalan söyleme, evden kaçma, erken yaşta evlilik, sık sık kâbus görme, yatağını ıslatma, çekingen ve içine kapanık olma, anneye ya da diğer çocuklara karşı saldırgan olma ve

hırçınlaşarak ağlama gibi durumlar ortaya çıktığı bildirilmiştir (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, t.y. s. 21; Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2015, s. 143).

Bireyin toplumsallaşmasında ilk basamak olan ailenin içindeki şiddet olayları bireysel açıdan olduğu kadar toplumsal açıdan da önemli sorunlara yol açtığı için çok boyutlu olarak ele alınması gereken bir durumdur (Doğrucan ve Yıldırım, 2020, s. 125). Albert Bandura’nın ünlü Bobo Bebek deneyleri ile ileri sürdüğü sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar şiddeti izleyerek öğrenmektedirler (Kayaoğlu, ve Tuna, 2011, s. 130). Aile çocuğun toplumsallaşması ve kişilik kazanmasında önemli bir role sahip olduğu için çocuğun aileden öğrendiği davranış biçimi onun gelecek yaşantısının da yönünü çizmektedir. Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan bir çalışmada çocukluklarında şiddete maruz kalan erkeklerin şiddet uygulama ihtimallerinin şiddet görmeyenlere oranla daha fazla olduğunu gösteren kanıtlar sunulmuştur (Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2015, s. 329). Şiddet, kuşaktan kuşağa aktarılan bir toplumsallaşma biçimi olması nedeniyle de üzerinde önemle durulması gereken bir konudur (Alkan vd., 2020, s. 3341).

2. BOŞANMA SÜRECİ VE SONRASINDA EBEVEYNE YABANCILAŞTIRMA VE ÇOCUK HACZİ

Evlilik, aile kurmak için iki kişi arasındaki bir sözleşmeyi ifade ederken, boşanma ise bu sözleşmenin feshedilmesidir (Aydın, 2017, s. 73). Evlilik sürecinde çiftler çeşitli nedenlerle boşanma kararı alabilmektedirler. Evlilik her ne kadar bir sözleşmeyi ifade etse de iki kişi arasındaki duygusal bağılıkları da içerir. Aynı zamanda kan bağı ile ortak soy oluşturulmasının da yasal zeminidir. Boşanma süreci her zaman her çift için sancılı bir durum olurken çocuklu çiftlerin boşanma süreci daha fazla sorunu beraberinde getirmektedir. Özellikle boşanan çiftin çatışmalı bir ayrılık sürecine girmesi çocukları daha kötü etkilemektedir. Shifflett ve Cummings (1999, s. 79) tarafından boşanma sonrası ebeveynlerin %50’sinin ilişkilerini çatışmalı olarak tanımladıkları bildirilmiştir. Bu durumdan en fazla zarar görenler ise boşanan çiftin çocukları olmaktadır. Boşanmanın çocuğun yaşam biçimi başta olmak üzere çeşitli yönlerden çocuğu etkileme potansiyeli olduğu belirtilmektedir (Öngider, 2013, s. 141). 2019 yılında Türkiye’de gerçekleşen boşanma olaylarından toplam 139.660 çocuk etkilenmiştir (TÜİK, 2020).

Ebeveynleri boşanan çocukların hangi ebeveyni ile kalacağına çoğunlukla mahkeme yoluyla karar verilmektedir ve çocuğun kime bırakılacağı Türk Medeni Kanunu’nun 182. Maddesi’ne (2001) göre hâkimin takdirine bırakılmıştır. Aynı kanunda çocuğun hangi ebeveyne bırakılacağı konusu çocuğun üstün yararı olarak nitelendirilen usul çerçevesinde gerçekleştirileceği bildirilmiştir. Türkiye’de 2019 yılındaki velayet davalarının sonuçlarına bakıldığında 18 yaş altındaki çocuklar ya da 18 yaşın üzerindeki engelli çocukların %76’sının annelerine verildiği, %24’ünün babalarına verildiği görülmektedir (TÜİK, 2020). Her ne kadar velayet Türkiye’de tek bir ebeveyne verilse de çocuğun diğer ebeveyni ile kişisel ilişki kurma hakkı Türk Medeni Kanunu’nun 323. Maddesi’ne (2001) göre mahkemeler tarafından düzenlenir ve aynı Kanun’un 324. Maddesi’nde ise zorunlu bir durum oluşmadıkça velayete sahip olan ebeveynin çocuğun diğer ebeveyni ile görüşmesini engellememesinin esas olduğu belirtilmiştir.

Velayetin verilme sürecinde ve kişisel ilişki kurulma konusunda mahkemeler çocuğun üstün yararı ilkesini göz önünde bulundururlar. Çocuğun zarar görme ihtimali karşısında ya da psikolojik gelişimi doğrultusunda iradesini beyan etme olgunluğuna eriştiği tespit edilerek çocuğun talebi doğrultusunda mahkemeler çocukla ebeveynin görüşmesini uygun bulmayarak kişisel ilişki kurma hakkını kullanırmayabilir (Yılmaz, 2015). Evliliğin devam ettiği süre içinde ya da boşanma sürecinde hakkında tedbir kararı alınmasına rağmen çocukla görüşme sırasında erkeğin kadına şiddet uyguladığı ya da öldürdüğü durumlar yaşandığı için (Taştan ve Küçüker

Yıldız, 2019, s. 31) çocukla babanın görüşmemesi uygun görülebilmektedir. Bunun dışında yasalar velayeti elinde bulundurmeyen ebeveyn ile çocuğun görüşmesi için zaman belirlemesine rağmen velayete sahip olan ebeveynler zaman zaman çocuklarının diğer ebeveynleri ile görüşmesini engelleyebilmektedirler. Literatürde çocuğun her iki ebeveyni ile kişisel ilişki kurmasının önemi gösterilmesine rağmen bazen ebeveynlerden biri intikam alma, misilleme yapma, çocuklarına diğer ebeveyne ihtiyaç duymadan bakabileceğine olan inancı, çocuğun gelişiminde diğer ebeveyne ihtiyaç duymadığı inancı ve diğer ebeveyninden maddi kazanç elde etme güdüsü gibi nedenlerle ebeveyne yabancılaştırma stratejisi izleyebilmektedir (Sauber, s. 22-23). Psikolojide ebeveyn yabancılaştırma sendromu olarak ifade edilen bu durum çocuk üzerinde ciddi sorunlara neden olabilmektedir (Torun, 2011(a)). Ebeveynine yabancılaştırılan çocuklar sıklıkla ebeveynini görmeyi reddetmek ve ebeveynine karşı düşmanlık beslemek gibi davranışlar sergileyebilmektedir (Kelly & Johnston, 2001, s. 263). Bu durum aynı zamanda hedefteki ebeveynin çocuğunu kaybettiği hissine kapılmasına neden olan bir durumdur (Farkas, 2011, s. 23). Bazı durumlarda ise ebeveynler psikolojik sorunlarla baş etmek durumunda kalabilmektedirler (Torun, 2011(b)). Yapılan araştırmalarda çocuğu ile yabancılaştırılan/yabancılaştırılmaya çalışılan ebeveynlerin kendilerini güçsüz olarak hissetme, ebeveynlik yeteneklerini yitirdiklerini düşünme ve çocuklarıyla ilişkilerinde bozulmalar ortaya çıktığı bildirilmiştir (de Jager, 2008, s. 57). Çoğu zaman yabancılaştırılan ebeveyn ve çocuğun durumu mahkemeler tarafından göz ardı edilmektedir (Burrill, 2006, s. 55).

Çocuğu ile ilişki kurması engellenen ebeveyn İcra ve İflas Kanunu'nun 25. Maddesi uyarınca çocuğu icra yoluyla görme hakkına sahip olabilmektedir. Her ne kadar bu süreç sosyal çalışmacı, pedagoğ, psikolog veya çocuk gelişimcisi gibi bir uzmanın gözetiminde gerçekleştirilse de kanun taşınır ve taşınmaz mallarda olduğu gibi çocuğun ebeveyni ile görüşmesini haciz yoluyla gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (İcra ve İflas Kanunu, 1932). Bu durum evlilikteki mal paylaşımına benzer bir biçimde gerçekleştirilmekte ve çocuğa yasalar tarafından ailenin özel mülkü gibi davranılmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi çocuğa yabancı olan kişiler aracılığıyla ebeveyni ile ilişki kurması çocuk üzerinde önemli gelişimsel sorunlara neden olabilecek bir durumdur.

Zorunlu şartlar olmadığı sürece çocukla velayeti elinde bulundurmeyen ebeveynin görüşmesi yasal olarak zorunludur. Çocukla ebeveynin yüz yüze, telefon ya da diğer iletişim araçları ile görüşmesini, çocukla ebeveynin birbirlerinin hayatında olmak ve birbirlerinden haberdar olma durumlarını içeren kişisel ilişki kurma hakkı yasalar aracılığıyla düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin uygulanması hukuki bir gereklilik olmasının dışında çocuğun kan bağı olan kişilerle manevi bağının sürdürülmesi açısından da bir zorunluluktur (Serdar, 2007). Çocuklar boşanma sürecinde hem alışık oldukları düzenden ayrılmanın hem de ebeveynlerinden birini kaybetmenin sıkıntılarını yaşamaktadırlar. Boşanma süreci ve sonrasında yaşanan çatışmaların mümkün olan en alt düzeyde tutulması ve çocuğa yansıtılmaması bununla birlikte çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimi için velayeti elinde bulunduran ebeveynin kişisel ilişkiyi desteklemesi gerekmektedir (Yılmaz, 2015, s. 105-106).

Çocuğun sosyal, psikolojik ve fiziksel gelişimi tam aile olarak tanımlanan aile birliği içinde geliştiği (Polat ve Güldoğan, 2015, s. 244) öngörülse de boşanmanın kaçınılmaz olduğu durumlarda ise çocuğun gelişimi ve sağlıklı bir birey olarak yetiştirilmesi için ebeveynlerin birbirleri ile uyum içinde olmaları önemlidir. Ancak ebeveynler arasında boşanma sonrasında da devam eden çatışmaların ortasında çocuklar kalabilmektedirler. Velayeti elinde bulunduran ebeveynin çocuğun diğer ebeveyni ile görüşmesini engellediği durumlarda çocukta boşanma sonrası oluşma ihtimali yüksek olan yalnız kalma, terk edilme, öfke, suçluluk gibi duyguların

derinleşmesi, topluma uyumsuz, şiddet eğilimli bireye dönüşme gibi ihtimallerin (Boşanma ve Çocuk Üzerindeki Etkileri, 2017, s. 16) velayeti elinde bulundurmayan ebeveynlerden uzak kalması nedeniyle derinleşeceği açıktır. Çocuğun her iki ebeveyni ile sağlıklı ilişki kurması, birlikte zaman geçirmesi ve duygusal paylaşımda bulunması çocukla ebeveyn arasındaki bağı kuvvetlendirecektir (Mavi, 2008, s. 269). Boşanma sürecinin başındaki sorunlar birlikte yaşadığı ebeveynin olumlu tutumları ile de ilişkili olan bir şekilde çoğunlukla pozitif bir yöne evrilmektedir. Ancak özellikle ayrı yaşadığı ebeveyni ile yeterli ilişki kuramaması durumunda sorunların derinleşerek arttığı söylenebilir. Bu nedenle birlikte yaşamayan ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi önemlidir (Feyzioğlu & Kuşçuoğlu, 2011, s. 180-181).

3. YÖNTEM

Çağımızda teknolojik gelişmeyle birlikte toplumsal hayatın pek çok alanında dijitalleşme gerçekleşmiştir. Dijitalleşme, aynı zamanda toplumun politik eylem biçimlerini, protesto faaliyetlerini de ciddi şekilde dönüşüme uğratmıştır (Nerse, 2020a, s. 616). Toplumsal yapıda ortaya çıkan bu dönüşümlerin yeni araçlarla ve yeni bakış açılarıyla ele alınması zorunlu hale gelmiştir (Nerse, 2020b). Toplumu anlamaya ve açıklamaya çalışan sosyal bilimler alanındaki araştırma yöntem ve teknikleri de toplumsal alandaki bu değişimle birlikte dönüşüme uğramıştır. Sosyal medya araçları bir taraftan yeni toplumsallaşma ve eylem alanı olarak sosyolojide araştırma nesnesine dönüşürken diğer taraftan da bir tür veri toplama aracına dönüşmektedir (Karakaya, 2019, s. 41).

Çalışmamızda da yeni protesto alanlarından biri haline gelen Twitterdaki (Taydaş ve Karakoç, 2020) paylaşımlardan araştırmanın verilerinin toplanması sürecinde yararlanılmıştır. Konuyla yakından ilişkili olacak ve belirli parametrelerle sınırlanacak şekilde amaçlı örneklem tekniği tercih edilmiş ve konu hakkında en fazla tweetin atıldığı "#ÇocukHaczi" ve "#Çocukİcrası" hashtagleri incelenmiştir. Dijital veri toplama tekniğiyle 7 Temmuz-22 Temmuz 2021 tarihleri arasında bu iki hashtagte atılan 1678 tweet NVivo programı aracılığıyla 2 ayrı haftalık periyotta çekilmiştir. İndirilen veriler NVivo proramı ile analiz edilmiştir. Her ne kadar verilerin elde edilme süreci dijital araçlarla gerçekleştirilse de verilerin analizi nitel araştırma yönteminde kullanılan gömülü teori desenine uygun şekilde kodlanmıştır. Elde edilen kodlar benzerlikleri ve farklılıkları bağlamında kategorilere ve temalara dönüştürülmüştür. Araştırmanın bulguları "duygusal ifadeler", "metalaştırılan çocuk", "ekonomik sorunlar" ve "siyasetçilere ve yasalara yönelen tepki" temaları altında değerlendirilmiştir.

Araştırmanın bulguları aktarılırken tekrar edilen ifadelerin sıklıkları *f* ile gösterilmiştir. Zaman zaman tweetlerde yer alan ifadeler metin içerisinde tırnak (""") içine alınarak aktarılmıştır. Aktarımlar sırasında kullanıcının kimliğini belirtmek yerine adının ilk harfleri ya da takma isminin ilk harfleri verilmiştir. Kullanıcı adlarına göre kişinin cinsiyeti E (erkek) ve K (kadın) şeklinde belirtilmiştir. Bazı takma isimlerden kullanıcının cinsiyeti belirlenemediği için B (bilinmiyor) şeklinde ifade edilmiştir. Aynı zamanda tweetin hangi hashtag üzerinden atıldığını belirtmek için hashtag de yer verilmiştir. Örneğin #ÇocukHaczi hastagi ile atılan bir tweetin erkek kullanıcısı "AB, E, #ÇocukHaczi" şeklinde kodlanmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Duygusal İfadeler

Velayeti elinde bulunduran ebeveynin çeşitli nedenlerle çocuğu diğer ebeveyni ile görüştürmediği durumlarda çocukla görüşmek isteyen ve çocuklarını haciz yoluyla görmek durumunda kalan veya haczetmek istemediği ya da ekonomik nedenlerle haciz masraflarını

karşılayamadığı için çocuklarıyla görüşemeyen ebeveynler Twitterdaki paylaşımlarında çeşitli duygusal ifadelerle bu duruma itiraz etmektedirler. “Babalar evlatlarına hasret, evlatlar da babalarına hasret” ifadesinde olduğu gibi kişisel ilişki kurma hakkı olmasına rağmen çocuklarıyla ilişki kuramayan ebeveynler hasret (485), evlat (513), baba (513), zulüm (423), mağdur (455) ve haksızlık (115) gibi duygusal serzenişte bulunulan ifadeleri sıklıkla tekrarlamaktadırlar. Bir anlamda kaynaşma, birleşme, bir araya gelme, hatırlama ve hatırlanma gibi değerlerle yakından ilişkili olan bayramlar Türkiye’de önem atfedilen özel günlerdir (Çalışır vd., 2018). Bu günlerde aileler bir araya gelerek birlik ve bütünlük sağlanır ve toplumsal hafıza tazelenir (Gürer, 2016, s. 1). Özellikle Kurban Bayramı haftasında atılan tweetlerde çocuklarını göremeyen ebeveynlerin tweetlerinde bayrama ilişkin (521) ve dini içerikli (72) ifadelerin yoğunlaştığı görülmektedir. Atılan tweetlerde “sayenizde bu bayramda da birçok baba (azınlıkta olsa anne) çocuklarını göremeyecek” (MK, E, #ÇocukHaczi), “ailede Bayram yaşatmıyor millet perişan oldu” (MSK, B, #ÇocukHaczi), “bayramda bile çocuk babaya hasret babalar evlatlarına hasret” (YT, E, #ÇocukHaczi) ve “zulmü yapanları ben affetsem sen affetme Allah’ım” (UÇ, E #Çocukİcrası) gibi bayram ve din içerikli ifadeler sıklıkla tekrarlanmaktadır.

Tablo 1. Duygusal ve dini içerikli ifadeler

Kategoriler	Kodlar	f
Duygusal içerikli ifadeler	Perişan	5
	Hasret	485
	Evlat	513
	Baba	513
	Zulüm	423
	Utanç-Ayıp	38
	Ebeveyne Yabancılaşma	2
	Mağdur	455
	Haksızlık	115
Dini içerikli ifadeler	Bayram	521
	Dini İfadeler	72

4.2. Metalaştırılan Çocuk

İncelenen #ÇocukHaczi, #Çocukİcrası hashtagleri ile atılan tweetlerde 1616 kez çocuk haczi ve çocuk icrası içerikli ifadeler yer almıştır. Velayeti anne ya da babada olan çocukların diğer ebeveyni ile görüşmesi velayeti elinde bulunduran ebeveyn tarafından engellendiğinde velayete sahip olmayan ebeveyn çocuğuyla görüşmek için çocuğunu İcra ve İflas Kanunu’nda belirlenen hükümlere göre görebilmektedir. İcra ve İflas Kanunu’nun (1932) 25. maddesinde icra emri tebliğ edildikten sonra borçlunun çocuğu 7 gün içerisinde teslim etmesi aksi durumda çocuğun nerede bulunursa bulunsun zorla icra edileceği hükmü yer almaktadır. Bu hükümde geçen borçlu ve alacaklı ifadeleri hastaglerde mal, meta ve değersizleştirilen çocuk kavramlarıyla karşılık bulmaktadır. Çocuğun bir meta gibi haczedilmek durumunda kalması ebeveynlerin tepkili oldukları en temel konular arasında yer almaktadır. “Mal değil can” (DÇ, E, #Çocukİcrası), “çocuk haczi evladını meta yerine koydurmaktadır” (TK, #Çocukİcrası), “evlatlarımız emtia muamelesi görüyor” (NA, K, #Çocukİcrası), “mal gibi çocuk haczi yaşıyor” (F, E, #ÇocukHaczi) ve “çocuklarımız mal değildir haczedilemez” (SM, B, #ÇocukHaczi) gibi ifadelerle çocuğun metalaştırılması ve değersizleştirilmesine tepki göstermektedirler. İcra ve İflas Kanunu’nun (1932) 25/b maddesinde her ne kadar ilamın icrasında sosyal çalışmacı, pedagog, psikolog veya çocuk gelişimcisi bulunması zorunlu tutulsa da kanun maddesinde çocuğun gerekirse zorla haczedilmesi hükmedilmekte ve bu durum beraberinde adli ihmâl konusunun tartışılmasına da neden

olmaktadır (Mavi, 2008, s. 273). Anne ve baba arasında icra sırasında çıkacak olumsuz bir durum, kendisine yabancı olan insanlar tarafından ebeveyninden alınması gibi durumlar çocuğun duygusal açıdan yıpranmasına neden olacaktır. Velayete sahip olmayan ebeveyni ile görüşme hakkının sağlanmasına yönelik yapılan bu çalışma ilamın zorla icrası durumunda çocuğun duygusal yönden yıpranmasına, nesneleştirilmesine ve cezalandırılmasına neden olmaktadır (Mavi, 2008, s. 276). Çocuklarının taşınır ve taşınmaz mallarla aynı kategoride değerlendirilmesi hem ebeveynleri yıpratmakta hem de çocukların gelişimleri için olumsuz olabilecek durumlara yol açma riski taşımaktadır.

Tablo 2. Çocuğun metalaştırılmasına ilişkin ifadeler

Kategoriler	Kod	f
Metalaştırılan	Çocuk Haczi-Çocuk İcrası	1616
Çocuk	Mal-Meta- Değersizleştirilen Çocuk	477

4.3. Ekonomik Sorunlar

Tweetlerde öne çıkan temalardan biri de ekonomik sorunlardır. Nafaka ve süresiz nafaka ifadeleri 1146 kez tekrarlanırken İcra ve İflas Kanunu'nun (1932) 344. maddesine göre nafakanın ödenmemesi durumunda üç aya kadar tazyik hapsi ile cezalandırma söz konusu olmaktadır. Bu durum 244 kez konu edilmiştir. "Mahkeme masrafı, vekâlet ücreti, tedbir nafakası, tazminat, süresiz nafaka" söylemleri sıklıkla öne çıkan ifadelerdir. Özellikle "bir baba düşünün asgari ücretli kira veriyor. 2'nci evliliğini yapmış, çocukları var. Hem nafaka verecek hem önceki eşinden çocuğunu görmek için devletimize para ödeyecek" (K, E, #Çocukİcrası) ifadesi nafaka ödemenin ve çocuğunu görmesi için ödemesi gereken masrafların zorluğunu ifade etmektedir. Çocukla kişisel ilişki kurma hakkına sahip olan ebeveyn görüşmeler sırasında çocuğun alınması ve bırakılması gibi tüm masrafları karşılamakla mükelleftir (Yılmaz, 2015, s. 119). Ayrıca çocuğuyla kişisel ilişki kurma hakkı engellenen ebeveyn icra takibine başvurduğunda çeşitli icra masraflarıyla karşı karşıya kalmakta ve bu durum sonucunda icra takibi yolundan vazgeçebilmektedir (Belgin Güneş, 2021, s. 917). Konuyla ilgili Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan "Mağdur Hakları Kanunu Tasarısı" (2018) taslağının 16/10 maddesinde "giderler, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır. Daire dışında yerine getirilen işlemleri yürüten adli destek uzmanları ile görevlendirilen memurlara 8/5/1991 tarihli ve 3717 sayılı Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanunun 2'nci maddesi uyarınca ödeme yapılır" hükmü yer almaktadır. Bu madde çocuklar ve ebeveynlerin görüşmelerinin önündeki en büyük engellerden biri olan ekonomik engelleri ortadan kaldıracak nitelikte görünmesine rağmen taslağın halen yasalaşmaması sorunların devam etmesine neden olmaktadır.

Tablo 3. Ekonomi içerikli ifadeler

Kategoriler	Kod	f
Ekonomi içerikli ifadeler	Tazyik Hapsi	244
	Süresiz Nafaka	1146

4.4. Siyasetçilere ve Yasalara Yönelen Tepki

Mağdur Hakları Kanunu Tasarısı'nın henüz taslak aşamasında olması nedeniyle çocuk haczi konusunda sorunlar devam etmektedir. Zaman zaman siyasi iktidar zaman zaman da muhalefet partileri tarafından çeşitli zamanlarda bu konunun çözüleceğine ilişkin açıklamalar (TRT Haber, 2021) yapılmasına rağmen henüz somut bir adım atılmamış olması çocuğu ile iletişim kuramayan ebeveynlerin tepkisini çekmektedir. "Çocuk haczi düzenlemesi sözü verip sözünüzü tutmadığınızı

biliyor” (F, E, #Çocukİcrası) şeklindeki ifadelerle siyasi bir duruş sergilenmekte yaşanan sorunların bir sorumlusunun da siyasiler olduğu görüşü öne çıkmaktadır. Siyasilere gösterilen tepkilerin ardından yasalara ve yasal düzenlemelere gösterilen tepkiler öne çıkmaktadır. Adalet (580), mağdur (455), haksızlık (115) gibi ifadeler en sık tekrarlanan ifadeler olarak karşımıza çıkarken yasal düzenleme yapılmasına yönelik ifadelerin (290) de sıklıkla tekrar edildiğini görüyoruz. “2. , 3. , 4. Yargı paketleri derken ömrümüz gidiyor. Aile ile ilgili yasalara çözüm bekliyoruz !!” (A, E, #Çocukİcrası) ifadesi ile yasalarda yapılması planlanan düzenlemelerin gecikmesine tepki gösterilmektedir.

Tablo 4. Siyasetçilere ve yasalara ilişkin ifadeler

Kategoriler	Kodlar	f
Siyasetçilere gösterilen tepkiler	Siyasi Duruş	339
	Siyasi Sözlerin Tutulması Talebi	615
Yasalara ilişkin tepkiler	Cinsiyetçi Yasalar	178
	Yasal Düzenleme Talebi	290
	Tek Taraflı Velayet	34
	Taraflı hukuk sistemi	15
	Haksızlık	115
	6284	556
	Adalet	580
	İnsan Hakları	39
Mağdur	455	

Sonuç

Duygusal ifadeler, metalaştırılan çocuk, ekonomik sorunlar ve siyasetçilere ve yasalara yönelik tepki temaları altında incelenen 1678 tweette kullanıcıların İcra ve İflas Kanunu'nun içinde geçen kavramlara, Kanun'un uygulanma biçimine, haciz işlemlerinin maliyetlerine, siyasetçiler tarafından verilen sözlerin tutulmamasına, yasal düzenlemelerdeki yanlışlık ve eksikliklere tepkili oldukları görülmüştür. Çocuklarıyla görüşemedikleri süreçte çocuklarının ve kendilerinin yaşadıkları psikolojik ve ekonomik sorunlara sıklıkla vurgu yaptıkları ve velayeti elinde bulunduran ebeveyne karşı tepkili oldukları gözlemlenmiştir. Twitter üzerinden bir kamuoyu oluşturarak tepkilerini dile getirmek ve yasal değişikliğe öncülük etme hedefinde olan kullanıcıların cinsiyetleri bilinmese de atılan tweetlerin içeriğinden ve kullanıcı adlarından anlaşıldığı üzere tweetleri atanların çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ancak erkeklere oranla az sayıda da olsa kadın kullanıcılar da çocuk haczi uygulamasına yönelik tepkilerini bu yola dile getirmektedir.

Grubun iki hashtag üzerinden attığı tweetlerde ebeveynlerin çocuklarını kaybetme ve çocukları tarafından unutulma korkusu içinde oldukları gözlemlenmiştir. Çoğu uzun yıllardır çocuklarını göremeyen ebeveynler evlatlarına duydukları hasreti, yaşadıkları duygusal sorunları ve mağduriyetleri çeşitli duygusal ifadelerle dile getirmekte ve yardım talebinde bulunmaktadır. Önemli bir kısmı İcra ve İflas Kanunu'nun içinde yer alan borçlu ve alacaklı gibi ifadeler nedeniyle çocuklarının bir eşya ile aynı kategoriye koyulduğunu ve çocuklarının metalaştırıldığını iddia ederek çocuklarını haczetmeyi reddetmektedirler. Haciz işlemleri sırasında çocuğun psikolojik durumunun kötü etkileneceğini düşündüğü için çocuklarını haczetmek istemediğini ifade eden ebeveynler, kendilerinin ve çocuklarının mağduriyetlerinin giderilmesi için Mağdur Hakları Kanunu Tasarısı'nın bir an önce yasalaşmasını talep etmektedirler.

Özellikle ekonomik sorunlar yaşayan, boşanma sürecinden sonra yeniden evlilik yapan, başka çocukları olan ve eski eşlerine ve/veya önceki evliliklerinden olan çocuklarına nafaka ödemesi yapan ebeveynlerin haciz işlemleri sırasında ödemekle yükümlü oldukları ücretler nedeniyle çocuklarını haciz işlemiyle de olsa göremedikleri anlaşılmaktadır. Hem çocuklar hem de ebeveynler açısından haciz, haciz ücretleri gibi uygulamaların bir an önce kaldırılması gerektiğini dile getirmektedirler.

Boşanmanın çocuklar üzerindeki negatif etkilerinin yanı sıra bazı pozitif etkileri de bulunmaktadır. Başarılı bir boşanma sonrası tek ebeveynli veya yeniden oluşturulmuş bir aile hem ebeveynlerin hem de çocukların yaşam kalitesini arttırabilmektedir. Aile ortamındaki çatışmalı durumun boşanma sonrasında sona ermesi çocuğun uzun vadedeki iyilik halini olumlu yönde etkileyebilir (Boşanma ve Çocuk Üzerindeki Etkileri, 2017, s. 13). Boşanma sonrasında çiftlerin eş olmaktan çıktıklarını ancak ebeveyn olma durumlarının devam ettiğini idrak ederek çocuğun gelişimini incelemeleri gerekmektedir. Çocuk üzerinde her iki ebeveynin etkisi düşünüldüğünde uzmanlar kadınlar ve erkekler arasında yüksek riskli durumlar oluşsa bile velayeti elinde bulundurmeyen ebeveyn ile çocuğun uzman gözetiminde görüşmesinin gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019, s. 31).

Çiftler arasındaki çatışmanın çocuklara yansıma biçimi olan ebeveyn yabancılaştırması durumu en çok çocukları etkilemektedir. Bunun sonucunda ortaya çıkan bir durum olan çocuk haczi uygulaması ise çocuklar üzerinde uygulanan bir duygusal şiddettir. Çocuk haczi uygulamasına maruz kalan çocuklar çiftler arasındaki çatışmada kurban haline dönüşmektedir. Ebeveyni haciz uygulamasını reddettiğinde ya da haciz işlemlerinin masraflarını karşılayamadığında ise sevilmediğini, ebeveyni tarafından istenmediğini düşünebilmektedir. Aynı zamanda çocukları ile görüşmesi engellenen ebeveynlerde ciddi şekilde çaresizlik ve saldırganlık tepkileri gözlemlenmektedir. Anne-çocuk ve baba-çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi, çocuğun sağlıklı gelişimi ve aile içi şiddet olaylarının önlenmesi açısından soruna bütüncül yaklaşım gösteren yasal düzenlemelerin bir an önce yapılması gerekmektedir. Öncelikle ebeveyn yabancılaştırması sorununun yasal düzlemde tanımlanması, bu konuda yasal önlemlerin alınması ve çocuk ile ebeveynin görüşmesi gerekirse uzman gözetiminde sağlanması konusunda düzenlemeler yapılarak uygulamaya konulmalıdır. Çocukların sağlıklı gelişimi için bir insan hakları ihlali olan çocuk haczi uygulamasına son verilerek çocukların ebeveynleri ile daha insani koşullar altında görüşebilmeleri sağlanmalıdır.

Bu çalışma Türk Medeni Kanunu ve İcra ve İflas Kanunu hükümlerinin ebeveyne yabancılaştırma uygulamasına yol açarak velayeti elinde bulundurmeyen ebeveyn ve çocuğa yönelik duygusal şiddet uygulandığını ortaya koymuştur. Ancak çalışma sadece Twitterda iki hashtag üzerinden atılan tweetlerle sınırlıdır. Ebeveyne yabancılaştırma uygulanan ebeveynler Twitter dışında farklı alanlarda da tepkilerini dile getirmektedirler. Gelecekte yapılacak çalışmalarda bu durum göz önünde bulundurularak sosyal medyanın farklı alanları da incelenmelidir. Ayrıca sosyal bilimlerde uygulanan geleneksel yöntemlerle de araştırma genişletilmelidir.

Kaynakça

- Adak, N. (2013). Madalyonun Öteki Yüzü: Erkeğe Yönelik Şiddet. *Sosyoloji Derneği, Türkiye Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 2-28.
- Akın, M. (2013). Aile içi şiddet. *İÜHFM C. LXXI*, 1, 27-42.

- Alkan, Ö., Yılmaz, F. C. & Abar, H. (2020). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Etkileyen Faktörlerin Sıralı Probit Regresyon Modeliyle Belirlenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3338-3360.
- Aydın, M. (2017). *Kurumlar Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım.
- Belgin Güneş, D. (2021). Mağdur Hakları Kanunu Taslağı'nın çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hükümlerinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(2), 913-931.
- Boşanma ve Çocuk Üzerindeki Etkileri. (2017). T. C. Sarıkaya Kaymakamlığı Mümtaz Gözan Rehberlik ve Araştırma Merkezi. Erişim Adresi http://sarikayamumtazgozanram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/66/06/965482/dosyalar/2017_10/10113932_BoYanmanYn_Yocuk_Yzerindeki_etkileri.pdf?CHK=3e96da41512df8b1497f4_95211f35a37.
- Burrill, J. (). Descriptive statistics of the mild, moderate, and severe characteristics of parental alienation syndrome. (ed. Ralph Slovenko). *The International Handbook of Parental Alienation Syndrome içinde* (s.s. 49-55). Illinois: Springfield.
- Çalışır, G., Ünal, M. & Aydoğan Kılıç, T. (2018, Eylül 13-16). Dini bayram geleneklerinin kişilerarası iletişime yansımaları (s.s. 204-216) (Tam metin bildiri). Zeugma I. Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, Gaziantep, Türkiye.
- Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek için Ortaklık Ağı. (2017). Türkiye'de çocuğa karşı şiddet durum raporu 2017. Erişim Adresi <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-09/turkiyede-cocuga-karsi-siddet-durum-raporu.pdf>
- de Jager, M. (2008). The development of a parental alienation syndrome interview protocol. *Clinical Psychology of Rhodes University*.
- Doğrucan, A. & Yıldırım, Z. (2020). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 122-138.
- Farkas, M. M. (2011). An Introduction to Parental Alienation Syndrome. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 49(4), 20-26.
- Feyzioğlu, S. & Kuşcuoğlu, C. (2011). Tek Ebeveynli Aileler. *Aile ve Toplum*, 7(26), 97-109.
- Güloğlu, M. F. (2019). Aileyi yeniden tanımlamak: Değişimler ve süreklilikler. *Toplumsal Değişim*, 1, 47-78.
- Gürer, B. (2016). Dinî bayramlar. (ed.) Saim Sakaoğlu, Mehmet Aça, Pervin Ergun. *Aile Yazıları/10 içinde* (s.s. 1-2). T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Hacıömeroğlu Atçeken, Ş. (2015). Duygusal istismar. (ed. Tolga Dağlı) *Çocuğa Yönelik Şiddet ve Çocuğun Korunması içinde* (52-57 s.s.). İstanbul: Çocuk Koruma Merkezlerini Destekleme Derneği (ÇOKMED).
- İcra ve İflas Kanunu. (1932). Kanun Numarası: 2004. Erişim Adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2004.pdf>
- Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi. (t.y). Erişim Adresi https://vatandas.jandarma.gov.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/2%20KYAIS.pdf.

- Karakaya, Ş. (2019). Sosyolojik araştırma, yöntem ve tekniklerinin sosyal medya üzerinden kullanımı. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6, 38-56.
- Kayaoğlu, A. ve Tuna, Y. (2011). (Ed. Sezen Ünlü). Psikolojiye Giriş içinde (114-135 s.s.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kelly, J. B. & Johnston, J. R. (2001). The alienated child A reformulation of parental alienation syndrome. *Family Coupx Review*, 39(3), 249-266.
- Lök, N., Başoğlu, C. & Önce, S. (2016). Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Psikososyal Desteğin Önemi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 8(2), 155-161.
- Mağdur Hakları Kanunu Tasarısı. (2018, Şubat 18). Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürlüğü. Erişim Adresi
<https://mgm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/12112019144700MA%C4%9EDUR%20HAKLARI%20KANUN%20TASARISI.pdf>
- Mavi, Ö. (2008). İcra takibiyle çocukla kişisel ilişki kurulmasının sebepleri, icrada uzmanın rolü ve çocuğun durumu. *TTB*, 74, 269-281.
- Mavi, Ö. (2008). İcra takibiyle çocukla kişisel ilişki kurulmasının sebepleri, icrada uzmanın rolü ve çocuğun durumu. *TBB Dergisi*, 74, 269-281.
- Nerse, S. [2020(a)]. Dijital medya aktivizmi: Yeni sınıfsal ilişkilerin imkan ve sınırları. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, , 615-634.
- Nerse, S. [2020(b)]. Dijital sosyal teoriye giriş: Yapı, fail ve eylem etkileşiminde değişim. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 36, 850-880.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-161.
- Polat, O. Güldoğan, E. (2015). Uzman Görüşünün Boşanma Davalarında Velayetin Saptanmasındaki Önemi. *TBB Dergisi*, 118, 243-254.
- Sauber, S. R. (2008). PAS as a family tragedy: roles of family members, proffesionals, and the justice system. (ed. Ralph Slovenko). *The International Handbook of Parental Alienation Syndrome içinde* (s.s. 12-32). Illinois: Springfield.
- Serdar, İ. (2007). Kişisel İlişki Kurma Hakkı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(Özel Sayı), 739-781.
- Shifflett K. & Cummings, E. M. (1999). A Program for Educating Parents about the Effects of Divorce and Conflict on Children: An Initial Evaluation. *National Council on Family Relations*, 48(1), 79-89.
- Somunoğlu İkinci, S. (2014). Toplumun Kanayan Yarası: Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Kavramı ve Yansımaları. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 13(2), 21-28.
- Taştan, C. & Küçük Yıldız, A. (2019). Dünyada ve Türkiye’de kadın cinayetleri: 2016-2017-2018 verileri ve analizler. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Taydaş, O. & Karakoç, E. (2020). Yeni toplumsal hareketler ve Twitter. (Ed. Enderhan Karakoç & Onur Taydaş) *Toplumsal Hareketler ve Medya Kavramlar, Kuramlar Ve Tartışmalar içinde* (s.s. 247-274). Konya: Literatür Academia.

- Torun, F. (2011(a)). Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3):466-482.
- Torun, F. (2011(b)). Bir olgu üzerinden ebeveyn yabancılaştırma sendromu. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 167-168.
- TRT Haber. (2021, Haziran 11). İcra ile çocuk teslimi sona eriyor. Erişim Adresi <https://www.trthaber.com/haber/gundem/icra-ile-cocuk-teslimi-sona-eriyor-587891.html>
- TÜİK. (2020). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri. Erişim Adresi <https://tuikweb.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=37211>
- Türk Medeni Kanunu. (2001). Kanun Numarası: 4721. Erişim Adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2019). Boşanma İstatistikleri. Erişim Adresi <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=111&locale=tr>
- Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. (2015). Hacettepe Üniversitesi. Erişim Adresi <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>
- Ünal, G. (2005). Aile içi şiddet. *Aile ve Toplum*, 2(9).
- WHO. (2002). World report on violence and health: summary. Erişim Adresi https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf
- Yılmaz, C. (2015). Yargıtay kararları ışığında çocukla kişisel ilişki kurulması. *MHB*, 35(1), 103-141.
- Yılmaz, C. (2015). Yargıtay Kararları Işığında Çocukla Kişisel İlişki Kurulması. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 35(1), 103-141.
- Zencirkıran, M. (2015). *Sosyoloji*. Bursa: Dora.